

методи впливу на психічні сфери індивідуальності студента; педагогічні методи корекції психічних станів студентів (навчання, переконання, психологічний тренінг).

Використання конструктивної і розвиваючої технологій на заняттях з іноземної мови, створення сприятливих психологічних умов дозволяють подолати частину психологічних бар'єрів у студентів. Спираючись на теоретичні дослідження, можна зробити деякі узагальнення:

1. Виникнення психологічних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови обумовлені не лише індивідуальними особливостями студентів, але й специфічними характеристиками процесу навчання та змістом навчального матеріалу.

2. Матеріал має бути близьким для студентів, актуальним, професійно орієнтованим, доступним. Процес навчання має включати:

- використання методик, розроблених спеціально для викладання іноземної мови на немовних спеціальностях;
- використання інтерактивних методів навчання;
- проведення позаурочних мовних заходів;
- постійний пошук і демонстрацію прикладів практичного використання мовних знань і вмінь;
- розвиток у студентів правильних навчальних стратегій;
- емоційну насиченість занять.

3. Подолання психологічних бар'єрів у навчальній діяльності виявляється через усвідомлення студентами особистих позитивних пізнавальних можливостей і здатності до оволодіння іноземною мовою; емоційну стійкість, зниження рівня ситуативного занепокоєння на заняттях, а також через самостійне регулювання навчальної діяльності.

4. Ефективність засвоєння іноземної мови студентами зростає при включенні їх у програму, «спрямовану на підвищення внутрішньої мотивації, самооцінки при вивченні іноземної мови, формування вмінь прогнозування і проектування розвитку внутрішнього потенціалу в подоланні психологічних бар'єрів» [9, с. 24].

5. Формування комунікативної компетенції у студентів варто організовувати таким чином, щоб воно не зводилось до того, щоб навчитися відтворювати іншомовне мовлення, а до вміння спілкуватися, тобто адекватно сприймати культуру країни, мова якої вивчається.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити **висновок**, що специфіка вивчення іноземної мови достатньо складна і багатогранна, саме тому викладання іноземної мови має базуватися на законах і закономірностях психології сприйняття, когнітивної психології, педагогічної психології. З точки зору сучасної психолого-педагогічної науки найбільш ефективним є комплексний підхід до вивчення іноземної мови. Психологічні особливості студента немовної спеціальності як суб'єкта оволодіння іноземною мовою потребують пошуку нових інтенсивних технологій освоєння мови. Успішність оволодіння іноземною мовою визначається сукупністю факторів мотиваційного, емоційного, когнітивного, особистісного та інтерактивного порядку.

Ця стаття є підґрунтям до подальшого дослідження сутності і значення кожної складової для ефективного викладання іноземної мови на немовних факультетах ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башмакова И. С. К вопросу о формировании профессионально-ориентированной коммуникативной компетенции студентов неязыковых вузов / И. С. Башмакова // Современные подходы к уровням обученности и критериям их оценки при подготовке по иностранному языку специалистов-нефилологов. Сборник научных трудов. – Москва : Вестник МГЛУ, 2003. – № 447. – С. 134 – 142.
2. Беляев Б. В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам / Б. В. Беляев. – М. : Просвещение, 1965. – 228 с.
3. Божович Е. Д. О функциях чувства языка в решении школьниками семантико-синтаксических задач / Е. Д. Божович // Вопросы психологи. – 1988. – № 4. – С. 70 – 78.
4. Грушевицкая Т. Г. Основы межкультурной коммуникации: учебник для вузов / Т. Г. Грушевицкая, В. Д. Попков, А. П. Садохин. – М., 2003.
5. Епифанова М. П. Объективные и субъективные трудности в овладении устной иноязычной речью студентов неязыковых вузов / М. П. Епифанова: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/ Мария Петровна Епифанова. – Пятигорск, 2009. – 170 с.
6. Методика викладання іноземних мов в середніх навчальних закладах: підручник / [О. Б. Бігич, Н. О. Бражиик, С. В. Гапонова, Г. А. Гринюк, Т. І. Олійник, К. І. Онищенко, О. П. Петрашук, Л. А. Сажко, Н. К. Скляренко, Л. П. Смелякова, Е. Г. Хоменко, Л. П. Щербак та ін.; під ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – [вид. 2-ге, випр. і перероб]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
7. Пассов Е. И. Исследования интереса к изучению иностранного языка / Е. И. Пассов, В. П. Кузовлев, В. Б. Царькова. – Москва, 1991. – С. 59 – 121.
8. Самойленко Е. В. Теоретические аспекты реализации «внутренних резервов» студентов при обучении иностранным языкам: (Материалы Международной Интернет-конференции: Преподаватель высшей школы в 21 веке) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.t.21.rgups.ru/s2.php>

УДК: 801.11

Кузло Н.М.

асистент Національного університету
водного господарства і природокористування (м. Рівне)

ЗНАННЯ ЯК ЗМІСТ АНГЛОМОВНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ

У статті визначено види знань, якими мають оволодіти студенти будівельних спеціальностей з метою формування англомовної лінгвістичної компетенції.

Ключові слова: англомовна лінгвістична компетенція, біноми знань, комунікативна компетенція.

Кузло Н. М. Знания как содержание англоязычной лингвистической компетенции будущих инженеров-строителей. В статье определены виды знаний, которыми должны овладеть студенты строительных специальностей с целью формирования англоязычной лингвистической компетенции.

Ключевые слова: англоязычная лингвистическая компетенция, биномы знаний, коммуникативная компетенция.

Kuzlo N. M. Knowledge as content of English linguistic competence of future engineers. Kinds of knowledge which the students of building specialities have to acquire to form their English language linguistic competence have been outlined in this article.

Key words: the English language linguistic competence, binoms of knowledge, communicative competence.

Метою навчання іноземної мови є розвиток культури спілкування в процесі формування всіх компонентів комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція є метою та результатом навчання, але цей результат стає реальним лише за наявності сформованої лінгвістичної компетенції та високої вмотивованості учнів [12, с. 65]. Услід за Е. І. Калмиковою, ми також вважаємо, що основою успішного формування комунікативної компетенції є лінгвістична компетенція, яка ще називається мовною вітчизняними вченими (С. Ю. Ніколаєва, О. М. Волченко, Ю. П. Федоренко) та граматичною зарубіжними (Е. Тароун, Л. Бахман, М. Свейн, С. Савін'юан) .

Виокремлення видів знань для формування англомовної лінгвістичної компетенції саме для студентів будівельних спеціальностей може створити передумови для розробки системи вправ для них та визначення видів навичок і вмінь для формування цього компонента комунікативної компетенції.

Види знань як компоненти лінгвістичної компетенції зазначалися і конкретизувалися такими науковцями, як О. Б. Бігич, І. Б. Каменська, І. П. Задорожна, О. І. Вовк, Т. О. Стеченко та іншими. Проте вони орієнтовані на формування лінгвістичної компетенції саме для філологів. І. Б. Каменська визначила типи знань для майбутніх менеджерів. До того ж здійснено низку досліджень щодо визначення видів знань у дискурсі, в плані концептуального аналізу, класифікації загального типу, за рівневим принципом такими ученими, як А. А. Залевська, Н. Н. Болдирев, І. В. Медчук, В. В. Красних, В. М. Гутник, В. Шнайдер, В. А. Бухбіндер. Проте в доступній нам літературі не досліджено види знань як компоненти лінгвістичної компетенції студентів технічних ВНЗ, а саме будівельних спеціальностей.

Мета статті полягає в обґрунтуванні відбору видів знань для формування англомовної лінгвістичної компетенції студентів будівельних спеціальностей.

Знання входять до всіх наукових розвідок про лінгвістичну компетенцію, проте деякі вчені виділяють особливу роль знань як психологічної передумови до навичок та джерела вмінь [26, с. 50 – 51], інші розглядають ізольовано, як усвідомлену інформацію про зовнішнє оточення, внутрішній світ суб'єкта та показник фахової компетентності [27, с. 23].

Розглядаючи типи знань, ми пропонуємо, користуючись термінами і класифікацією О. Б. Бігич та В. В. Красних [17, с. 152], виділяти перші три біноми знань, тобто соціальні-індивідуальні, мовні-метамовні та мовні-енциклопедичні, як знання, що виявляються на рівні вербального опису, а решту, наприклад, такі як процедурні, – як знання, що реалізуються на рівні реальної дії.

Ми зробимо спробу визначити структуру знань англомовної лінгвістичної компетенції майбутніх інженерів-будівельників, базуючись на вищезгаданій класифікації. В рамках загальної класифікації В. В. Красних виділяє соціальне та індивідуальне знання, яке співвідноситься із соціальною та індивідуальною психікою [17, с. 122]. До соціального належить філософське, економічне і гуманітарне знання [17, с. 123]. У своєму дисертаційному дослідженні О. Б. Бігич зазначає, що методичні знання вчителя ІМ у початковій школі є соціальними, зокрема гуманітарними, оскільки першоджерелом змісту методичної освіти вчителя іншомовної культури початкової школи є соціальний досвід суспільства [4, с. 151]. Ми виділяємо соціально-індивідуальне знання у вужчому сенсі на основі взаємозв'язку із метакогнітивними стратегіями. Науковці визначають метакогнітивні стратегії як знання про навчання (Н. В. Обухова, Р. Оксфорд, О'Мейлі, Т. І. Тимофєєва). Виходячи з того, що в рамках навчального процесу і в межах метакогнітивних стратегій можна виділити індивідуальні стратегії пошуку або прийняття навчальних цілей, то можна визначити таку характеристику соціально-індивідуальних знань, як самостійний пошук і засвоєння нової інформації стосовно будівництва. А без соціальних взаємозв'язків із суспільством неможливо управляти процесом навчання, оскільки студенти перебувають в інтеракції з іншими студентами та викладачами і осмислюють інформацію, яка від них надходить. Услід за А. Ехабе та Дж. Кастро ми визначаємо соціальні знання як такі, що знаходять своє вираження у соціальних ролях [38, с.120]. У рамках нашого дослідження ми виділяємо такі соціальні ролі

професійно орієнтованого спілкування інженерів-будівельників, які і визначаються соціальними взаємозв'язками із суспільством: інженер-інженер, інженер-замовник, інженер-підрядник, інженер-старший майстер, інженер-геодезист та інші. Отже, соціально-індивідуальні знання студентів будівельних спеціальностей передбачають не лише самостійний пошук і засвоєння нової інформації стосовно будівництва, а й розвиток соціальних взаємозв'язків із суспільством, а саме будівельною спільнотою та оволодіння соціальними ролями, наявність соціальних ролей у межах певного інженерного середовища.

Енциклопедичні знання розглядаються науковцями як сукупність інформації певної галузі науки, якою володіють фахівці [20, с. 1], як форма мовної свідомості [26, с. 31], як когнітивна семантика слова [11, с. 1], як концептуальна основа для інтерпретації речень [43, р. 208], як знання про оточуючий світ [4, с. 152]. Разом з тим вони застосовуються поряд із мовними знаннями, суттєво розширюють можливості моделей розуміння текстів, сприяють усуненню неоднозначностей природної мови [24, с. 144]. До того ж енциклопедичні знання виражаються в лексичних, лексико-граматичних, граматичних категоріях.

Предметною галуззю у нашому дослідженні є будівництво, і студентам будівельних спеціальностей складно оволодіти знаннями про всі лексичні, лексико-граматичні, граматичні категорії, які існують в англійській мові, тому доцільно засвоїти знання про мовні особливості лексичних одиниць, граматичних одиниць, що стосуються конкретних лексичних категорій, лексико-граматичних, граматичних категорій, процесів, об'єктів, суб'єктів і продуктів будівництва. За визначенням В. В. Красних, до енциклопедичних знань належать і прагматичні знання [17, с. 125]. Щодо прагматичних знань студентів будівельних спеціальностей, то ми виділяємо знання прагматичного потенціалу лексичних одиниць, логічних зв'язків на рівні речення, понадфразової єдності, тексту.

Розрізняють дві точки зору стосовно дефініцій метакогнітивних знань. Виділяють такі складові метакогнітивних знань: знання про завдання, особисті знання, знання стратегій [37, с. 3] та декларативні і процедурні знання, [41, с. 23]. Ми вважаємо, що за першою точкою зору, метакогнітивні знання є передумовою для детального аналізу та моніторингу завдань майбутніми філологами та педагогами, і такі складові мають детально розглядатися у процесі навчання студентів філологічних і педагогічних спеціальностей. Тому інша дефініція, яка включає до метакогнітивних знань декларативні і процедурні знання, є найбільш релевантна до процесу навчання студентів технічних спеціальностей, який виключає детальний психолого-педагогічний аналіз завдань.

Виходячи із дефініцій (Л. А. Крапчатова, К. С. Лазарева, А. Залевська, Дж. Андерсон, Т. А. Атанов, В. М. Гутник, І. Овчинникова, В. Шнейдер, І. А. Чмирь) декларативних знань як знань, які наближені до фактів, ми визначили, що студенти мають оволодіти загальними знаннями про системи фонем, морфем, лексичних одиниць, граматичних одиниць, синтаксичних конструкцій як знаннями про факти мовної системи відповідно до Типової програми для професійного спілкування та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти. На основі визначення процедурних знань як певних алгоритмів і способів виконання дії, ми виявили, що студенти мають засвоїти знання правил фонетичної сполучуваності, варіювання звукової форми слів, правил способів вираження граматичних, семантичних значень відповідно до складових лінгвістичної компетенції (лексична, граматична, фонологічна, семантична). Крім того, засвоєння цих знань має відбуватися відповідно до вирішення професійно орієнтованої проблемної комунікативної ситуації на будівництві, оскільки процедурні знання стосуються конкретних проблемних ситуацій і передбачають відповідний спосіб виконання дії.

Мовні знання включаються майже до всіх наукових розвідок про лінгвістичну компетенцію. Крім того, В. А. Коккота виділяє зв'язок лінгвістичної компетенції зі знаннями на прикладі мовленнєвих дій говоріння, читання, аудіювання та письма. Вчений склав таблицю про теоретично можливі види мовних тестів лінгвістичної компетенції, яка включає аспекти мови (фонологія, граматики, лексика) та рецептивні і продуктивні види мовленнєвої діяльності [17, с. 17].

С. Ю. Ніколаєва не лише зазначає про наявність такого компоненту, як мовні знання, а й показує їх зв'язок з різними аспектами мови – лексикою, фонетикою, граматику, з навчанням техніки читання і письма [21, с. 15]. Існують різні точки зору стосовно ототожнення (С. Коротка, Каріта, І. В. Медчук, О. М. Шахнарович) та розрізнення лінгвістичних і мовних знань. Ми розглядаємо саме мовні знання як сукупність лексичних, граматичних, семантичних, орфографічних та орфоепічних знань, а не лінгвістичні знання, які включають засвоєння теоретичних положень лінгвістики і є необхідними для майбутніх філологів. Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти та Типовою Програмою для професійного спілкування, ми визначили, що до складу англійської лінгвістичної компетенції студентів будівельних спеціальностей мають входити лексичні, граматичні, фонологічні, семантичні знання, орфографічні та орфоепічні компетенції [3, с. 37]. Тому відповідно такими мають бути й види знань для засвоєння майбутніми інженерами-будівельниками мовного інвентаря англійської мови.

Розглянемо детальніше такі види мовних знань, як лексичні, граматичні, семантичні, орфографічні та орфоепічні знання. По закінченню курсу АМПС студенти мають мати робочі знання широкого діапазону словникового запасу, що є необхідними в академічній і професійній сферах [27, с. 10]. Лексичні знання професійно орієнтованої лексики відіграють важливу роль у породженні висловлювань на професійну тематику. Вітчизняні вчені К. О. Галацин, Р. Ю. Мартинова, А. Б. Чистякова, І. А. Ярема [9] інтегрують не лише знання словникових одиниць, а й фонетичні знання, знання орфографії, граматики, правил читання, семантики, в галузі графіки.

Вітчизняні науковці характеризують лексичні знання, як такі, що передбачають засвоєння не лише лексичних одиниць та лексичних зв'язків між ними, а й засвоєння звукової, графічної форми, семантики та граматичних відношень та граматичної сполучуваності слів, а зарубіжні (Дж. Річардс, П. Герстл, Р. Амслер, І. Вільямс) дотримуються вужчої точки зору на процес здобуття лексичних знань, не відносячи до них граматичні, орфографічні, семантичні та фонологічні знання. Так, П. Герстл виділяє категоріальні лінгвістичні знання, які включають лексичні знання, що передбачають засвоєння лексичних елементів і граматичні знання, які передбачають засвоєння граматичних правил [37, р. 171]. Р. Амслер відзначає такі компоненти лексичних знань, як ієрархія концептів, які зібрані як аналіз дефініцій словника та визначення предметного коду, до якого належить та чи інша лексична одиниця [33, р. 458]. Дж. Річардс висунув припущення, які стосуються основи формування лексичної компетенції: синтаксична поведінка, яка асоціюється зі словом, низка асоціацій між одним словом та іншими словами в мові, семантична цінність слова, знання багатьох значень, які асоціюються зі словом, знання обмежень, які накладаються на використання слова відповідно до варіацій функції та ситуації [45, р. 176 – 177.]. На основі цих тверджень можна зробити висновок, що він виключає наявність припущень, які стосуються внесення граматичних, фонологічних, орфографічних знань до лексичних, натомість вирізняє лексичну та семантичну цінність лексичних знань. Е. Вільямс визначає лексичні знання як оволодіння складними абстрактними структурами [47, р. 8]. В контексті свого дослідження він розглядає такі складні абстрактні структури, як ідіоми і парадигми, які сприяють оволодінню лексичних знань.

Зарубіжні науковці (Кенейл, Свейн, С. Савін'йон, Е. Тароун, Л. Бахман) розглядають граматичні знання, як тотожні до лінгвістичних, оскільки вони ототожнюють поняття лінгвістичної і граматичної компетенції. Вітчизняні науковці (Т. О. Стеченко, О. М. Вовк, В. В. Осідак) розрізняють граматичні знання як такі, що входять саме до граматичної компетенції як складової лінгвістичної, а не як тотожні лінгвістичним.

Т. О. Стеченко у своїй дисертації виділяє такі граматичні знання:

знання про:

- структуру та утворення різних типів речень;
- вживання ГС на морфологічному рівні;
- порядок слів у реченнях;
- правильне лексико-граматичне оформлення іншомовного мовлення;
- спільні та відмінні засоби вираження універсальних категорій у рідній і англійській мовах;
- комунікативно-прийнятне оформлення іноземного мовлення в ситуаціях, які моделюють процес реального спілкування з теми, визначеної Програмою;
- техніка побудови усного мовлення у сфері, що вивчається;
- шляхи інтерпретації мовленнєвого портрета комунікантів [25, с. 55].

Під граматичними знаннями, услід за В. В. Осідак, розуміємо цілеспрямовано відібрану, підготовлену й упорядковану граматику, яку студенти мають засвоїти протягом певного етапу [23, с. 13]. Так, студенти початкового етапу навчання мають знати: поняття, наприклад: означений / неозначений артиклі, неособова форма дієслова, порядок слів у реченні тощо; елементи граматики, наприклад: морфеми, афікси (префікси, суфікси), слова; категорії, наприклад: число, рід, відмінок; активний / пасивний стан дієслова; завершеність / незавершеність; минулий / теперішній / майбутній час; класи, наприклад: іменники, дієслова, прикметники, прислівники; структуру, наприклад: складні та складені слова, фрази (прості, складні, складені), речення (головне, підрядне, сурядне); процеси, наприклад: номіналізацію, афіксацію, трансформацію; відносини, наприклад: керування, узгодження, прилягання (декларативні знання); як дають пораду, наказ, прохання, ставлять запитання тощо; як розповідають про майбутнє, минуле або щоденні справи; як порівнюють речі, явища тощо (процедурні знання).

О. М. Вовк включає у поняття граматичні знання не лише граматичні правила, визначення й узагальнення, а й способи дії з відповідними граматичними формами [7, с. 71]. Ми погоджуємося із точкою зору О. М. Вовк та В. В. Осідак стосовно вагомості ролі процедурних граматичних знань у формуванні граматичної, і відповідно й лінгвістичної компетенції. Оскільки в зазначених роботах ставиться акцент саме на процедурних знаннях, то ми припускаємо, що вправи на здобуття процедурних граматичних знань мають переважати для інженерів-будівельників, які мають комунікативні наміри не просто засвоювати і передавати інформацію, а й порівнювати, зіставляти інформацію про об'єкти, процеси, методи будівництва з метою досягнення консенсусу стосовно прийняття найоптимальніших рішень у сфері будівництва. Граматичні знання студентів будівельних спеціальностей – знання загальноживаних в англійській мові та найпоширеніших в професійно орієнтованому англомовному дискурсі майбутніх-інженерів будівельників граматичних елементів, граматичних форм та структур і способи їх використання.

Фонетичні знання – знання, які походять від вивчення продукування мовлення і перцепції та аналізу мовленнєвих сигналів [36, с. 20]. Деякі вітчизняні науковці виділяють два види фонетичних знань: елементарні теоретичні фонетичні знання трьох рівнів і практичні фонетичні знання трьох рівнів (Ю. В. Головач, В. В. Перлова).

Елементарні теоретичні знання керують мовленнєвою діяльністю (поняття фонем, словесного наголосу та інші в фонетиці) і практичні знання можуть бути отримані в процесі користування мовою (знання способів транскрипції, типи складів, знання артикуляційної бази) [10, с. 44 – 45].

Інші вчені, такі як С. Ю. Ніколаєва, І. М. Іноземцева, не наголошують на чіткому поділі знань, проте виділяють їх великий обсяг, необхідний для засвоєння. С. Ю. Ніколаєва виділяє такі компоненти фонетичних

знань, як знання фонетичної підсистеми, алфавіту і співвідношення букв зі звуками, транскрипції, правил орфографії, особливостей транслітерації, фоностилістичних особливостей мови [17, с. 111].

Д. А. Бегека вирізняє фонетичні знання про основи англійської артикуляції і роль органів мовлення у вимові звуків, фонетичну транскрипцію, поділ на склади, наголос в словах, способи транскрипції, склади, ритмічні групи, фонемні і знання про основи англійської артикуляції та вимовні особливості в англійськомовних країнах [2, с. 81]. У програмі з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) фонетичні знання – це знання про: фонемні та їх артикуляційно-акустичні характеристики, наприклад: довгі та короткі голосні, дзвінки та глухі приголосні, послідовність звуків тощо; основні модифікації звуків у потоці мовлення, наприклад: редукція ненаголошених голосних, асиміляція, елізія, злиття слів, алофонні варіації на межі слів тощо; фонетичну організацію слів, наприклад: склад, словесний наголос; інтонацію та її основні компоненти, наприклад: мелодику, ритм, паузацію, наголос, темп, гучність, тембр; типи тонів, наприклад: термінальний, низхідний тощо; типи і функції наголосу в реченні, наприклад: логічний наголос (декларативні знання); з якою інтонацією вимовляється перерахування, команди, інструкції, прохання тощо; як виділяється важлива інформація в реченні тощо (процедурні знання) [28, с. 51 – 52].

Зарубіжні науковці розрізняють фонетичні знання, які включають реорганізацію (адаптивні зміни у цілях артикуляції), яка пов'язана із фонологією мови. Виділяються знання про фонологічні репрезентації і про фонетичні обмеження [40, р. 423].

Через недоцільність і неможливість у зв'язку з обмеженою сіткою годин надавати теоретичні знання про фонемні студентам технічного вузу, визначаємо фонетичні знання для студентів будівельних спеціальностей як практичні фонетичні знання про артикуляційно-акустичні характеристики, які можуть бути отримані в процесі користування мовою, а саме знання способів транскрипції, типи складів, знання артикуляційної бази.

Вітчизняні та зарубіжні науковці дають узагальнене визначення орфографічних знань: орфографічні знання – це знання символів, які застосовуються при створенні письмових текстів [22, с. 117]. Орфографічні знання – інформація, яка зберігається в пам'яті і яка визначає, як презентувати розмовну мову в письмовій формі [34, с. 593]. Орфографічні знання – це система правил, що визначає правопис слів згідно з усталеними нормами та вміння їх застосовувати [6, с. 31]. В Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти уточнюється, які саме символи необхідні для засвоєння. Ми поєднуємо попередньо зазначені дефініції і визначаємо орфографічні знання для майбутніх інженерів-будівельників, як знання символів і способів їх застосування при створенні письмових текстів і правил.

Крім орфографічних знань, виділяються і орфоепічні знання як компоненти мовних знань, які необхідно засвоїти майбутнім інженерам-будівельникам. Т. П. Оглуздіна пропонує визначення орфоепічних знань як знань правил правопису, традиційних систем транскрипції [21 с. 118].

Студентам будівельних спеціальностей необхідно засвоїти семантичні знання, які також входять до складу мовних знань. Російський вчений Г. А. Атанов визначає семантичні знання як декларативний компонент предметних знань [1, с. 6]. Семантична компетенція передбачає здобуття знань на розуміння слів з контексту та створення до слова відповідного контексту. В ЗЄР виділяються такі види семантичної компетенції, як лексико-граматична, граматико-семантична, прагматико-семантична і знання, які необхідно засвоїти відповідно до видів семантичної компетенції [12, с. 115 – 116]. Лексична семантика передбачає засвоєння знань зв'язку слів із загальним контекстом і внутрішньолексичні зв'язки; граматична семантика розглядає значення граматичних елементів, категорій, структур і процесів; прагматична семантика розглядає логічні зв'язки, такі як підрядність, пресупозиція, імплікативність [12, с. 115 – 116]. Услід за авторами ЗЄР ми притримуємося розуміння семантичних знань для студентів будівельних спеціальностей як лексико-граматичних, граматико-семантичних, прагматико-семантичних знань відповідно до контексту професійно орієнтованого дискурсу студентів будівельних спеціальностей.

Метамовні знання включають знання про комунікативні ситуації, в яких зустрічаються ті чи інші мовні форми, знання про мовні одиниці і типові помилки [13, с. 69; 16, с. 124]. Особливість метамовних знань у контексті нашого дослідження полягає в тому, що паралельно з організацією здобуття мовних знань необхідно визначити найтиповіші комунікативні ситуації, в яких зустрічаються ті чи інші мовні форми, характерні для інженерів-будівельників. Наприклад, засвоєння граматичних знань модальних дієслів має відбуватися в контексті конкретних найпоширеніших комунікативних ситуацій у сфері будівництва, в яких вони є найбільш розповсюдженими у спілкуванні між інженерами на таких основних етапах будівництва, як землевідведення, проектування, узгодження проекту в органах влади, власне процес зведення будівлі чи споруди, введення об'єкта в експлуатацію. Зокрема, на основі комунікативних ситуацій стосовно плану будівельного майданчика (етап проектування) студенти мають здобувати лексичні знання про номінативні та атрибутивні термінологічні словосполучення та граматичні знання про прості (синтетичні) форми наказового способу дієслів, порівняльні конструкції), анафоричні займенники *this, that*, групу дієслів неозначеного часу та конструкції пасивного стану, які найчастіше вживаються у таких професійно орієнтованих ситуаціях.

Нижче наведена узагальнена класифікація видів знань англійськомовної лінгвістичної компетенції студентів будівельних спеціальностей на основі ретроспективного огляду літератури щодо їх типів та вищезазначених умовиводів стосовно професійно-спрямованої орієнтації знань майбутніх інженерів-будівельників.

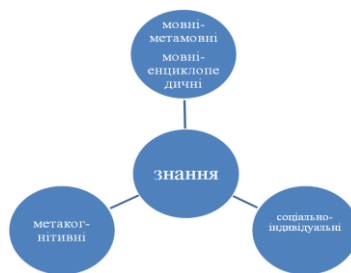

Рис. 1. Класифікація видів знань англомовної лінгвістичної компетенції студентів будівельних спеціальностей

Отже, ми окреслили види знань, якими мають оволодіти студенти будівельних спеціальностей з метою формування англомовної лінгвістичної компетенції. Перспективою подальших наукових досліджень у контексті професійно орієнтованого навчання іноземних мов має бути визначення видів знань студентів інших інженерних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атанов Г. А. Семантическая предметная модель студента-экономиста по линейной алгебре / Г. А. Атанов // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. – Том 1, 2002.
2. Бегека Д. А. Формування іншомовної комунікативної компетенції: методичний посібник / Д. А. Бегека. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 212 с.
3. Биркун Л. В. Аналіз навчальних видань з точки зору сучасної методики формування англомовної лінгвістичної компетенції / Л. В. Биркун, Н. М. Кузло // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 92, 2011. – С. 37 – 47.
4. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02 / Оксана Борисівна Бігич. – К., 2005. – 480 с.
5. Болдырев Н. Н. Проблемы исследования языкового знания / Н. Н. Болдырев // Концептуальный анализ языка: современные направления исследования: Сб. науч. тр., 2007. – С. 31 – 46.
6. Віцюк А. А. Оволодіння орфографічною компетенцією / А. А. Віцюк // Освіта Донбасу. – № 1 (144). – 2011. – С. 29 – 34.
7. Вовк О. М. Формування англомовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Олена Іванівна Вовк; КНЛУ. – К., 2008. – 344 с.
8. Волченко О. М. Формування комунікативної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ольга Михайлівна Волченко; АПНУ. – К., 2006. – 200 с.
9. Галацин К. О. Використання різних видів наочності у процесі формування лексичної компетенції / К. О. Галацин // У Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі»: Тези доп. – К., 2012. – С. 3 – 6.
10. Головач Ю. В. Контроль уровня сформированности профессионально-фонетической компетенции студентов первого курса языкового педагогического вуза (на материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Юлия Валерьевна Головач; КГЛУ. – К., 1997. – 212 с.
11. Добровольська О. О. Енциклопедичні знання як когнітивна семантика слова / О. О. Добровольська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1627/1/23.pdf>.
12. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
13. Залевская А. А. Введение в психолингвистику / А. А. Залевская. – М. : Российский государственный гуманитарный университет, 1999. – 348 с.
14. Калмыкова Е. И. Реализация взаимодействия лингвистической и коммуникативной компетенции / Е. И. Калмыкова // Сб. науч. тр. МГЛУ. – М., 1999. – Вып. 431. – С. 65 – 67
15. Коккота В. А. Лингводидактическое тестирование. / В. А. Коккота. – М. : Высш. шк., 1989. – 127 с.
16. Коротка О. А. Міжкультурний підхід формування англомовної лексичної компетенції в майбутніх економістів у середніх спеціальних навчальних закладах / О. А. Коротка // Studia Germanica et Romanica. Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання. – Донецьк, 2009. – Том 6 №1(16). – С. 161 – 168
17. Красных В. В. Основы психолингвистики и теории коммуникации: курс лекций / В. В. Красных. – М. : ИТДТК “Гнозис”, 2001. – 270 с.
18. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов. – К. : Вища школа, 2004. – 454 с.
19. Матвеева Г. Г. Актуализация прагматического аспекта научного текста / Г. Г. Матвеева. – Ростов на Дону, 1984. – 130 с.
20. Медчук І. В. Особливості представлення знань в українському та англомовному енциклопедичному дискурсі / І. В. Медчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Mikks/2010_31/434_439.pdf.
21. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – №2. – С.11 – 17.
22. Оглуздина Т. П. Структура языковой компетенции в концепциях ученых зарубежной и отечественной методики обучения иностранным языкам / Т. П. Оглуздина // Вестник ТГПУ 11 (126). – 2012. – С. 116 – 119.
23. Осідак В. В. Комплексний контроль рівня сформованості англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Вікторія Василівна Осідак. – К., 2005. – 175 с.

24. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К, 2006. – 716 с.
25. Стеченко Т. О. Формування професійно-орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т. О. Стеченко. – К., 2004. – 264 с.
26. Перлова В. В. Методика формування у майбутніх учителів англійської мови професійно-орієнтованих слуховимовних навичок: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Вікторія Володимирівна Перлова. – Х., 2000. – 196 с.
27. Прадівляний М. Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Микола Григорович Прадівляний. – Вінниця, 2006. – 216с.
28. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Колектив авторів: Г. Е. Бакаєва, О. А. Борисенко. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
29. Тимофеева Т. И. Формирование коммуникативной компетенции студентов в коммуникативной деятельности в процессе обучения иностранному языку / Т. И. Тимофеева. – Ульяновск : УЛГТУ, 2011. – 136 с.
30. Чистякова А. Б. Система вправ при навчанні іноземної мови / А. Б. Чистякова // Вісник ХНУ ім. Каразіна. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – №12. – С. 208 – 214
31. Чмырь И. А. Представление процедурных знаний в диалоговой базе знаний / И. А. Чмырь // Математическиемашины и системы. – 2008. – № 1. – С. 106 – 114.
32. Ярема І. А. Зміст формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей / І. А. Ярема // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. – 2012. – № 1(17). – С. 197 – 203.
33. Amsler R. Lexical knowledge bases / R. Amsler [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dl.acm.org/citation.cfm?doid=980491.980585>
34. Apel K. What is orthographic knowledge? / K. Apel // Language, speech and hearing services in schools. – 2011 –Vol. 42. – 2011. – P. 592-603.
35. Bachman L. Fundamental Consideration in Language Testing / L. Bachman. – Oxford : Oxford University Press, 1990. – 408 p.
36. Bary W. The integration of phonetic knowledge in speech technology / W. Bary. – Netherlands : Springer, 2005. – 180 p.
37. Carter R. Lexical knowledge, conceptual knowledge and generativity / R.Carter. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.revue-texto.net/Parutions/Semiotiques/SEM_n13_4.pdf
38. Echabe A. E. Social knowledge, identities and social practices / A. E. Echabe, J. L. Castro // Papers on Social Representations. – 1993– Vol. 2. – P. 117 – 123.
39. Gerstl P. A model for the interaction of lexical and non-lexical knowledge in the determination of word meaning/ P. Gerstl [Електронний ресурс]. – Режим доступу: link.springer.com/.../10.1007%2F3-540-55.
40. Kingston J., Randy L. Phonetic knowledge / J. Kingston, L. Randy // Language Linguistic Society of America. – 1994. – № 3. – Vol. 70. – P. 419 – 454.
41. Lei He Metacognition in EFL Pronunciation Language Learning, 2011. – Vol.21. – P. 1 – 27.
42. O'Malley, J. M. Learning Strategies із Second Language Acquisition / J. M. O'Malley, A. U. Chamot. – Cambridge : CambridgeUniversityPress. – 1990. – 412 p.
43. Paradis, Carita Ist the notion of linguistic competence relevant із Cognitive Linguistics? // Annual Review of Cognitive Linguistics. – 2003. – № 1. – P. 207 – 231.
44. Papaleontiou-Louca E. Metacognition and Theory of Mind / E. Papaleontiou-Louca. – Cambridge : Cambridge Scholars Publishing. – 2008. – 93 p.
45. Richards Jack C. The context of language teaching / C. Jack Richards.– Cambridge University Press. – 1985. – 226 p.
46. Williams E. Remarks on lexical knowledge / E. Williams // Lingua 92. – 1994. – P. 7 – 34.

УДК 355.233:316.72

Зеленська О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Харківського університету Повітряних Сил

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті обґрунтовується актуальність реалізації у сучасній системі вищої освіти компетентнісного підходу, зокрема формування у курсантів ВВНЗ полікультурної компетентності.

Ключові слова: полікультурна компетентність, вищий військовий навчальний заклад, майбутні фахівці, міжкультурне спілкування, іноземна мова, курсант.

Зеленская О. Средства формирования поликультурной компетентности курсантов на занятиях по изучению иностранного языка. В статье обосновывается актуальность реализации в современной системе высшего образования компетентностного подхода, в частности, формирования у курсантов ВВУЗов поликультурной компетентности.

Ключевые слова: поликультурная компетентность, высшее военное учебное заведение, будущие специалисты, межкультурное общение, иностранный язык, курсант.